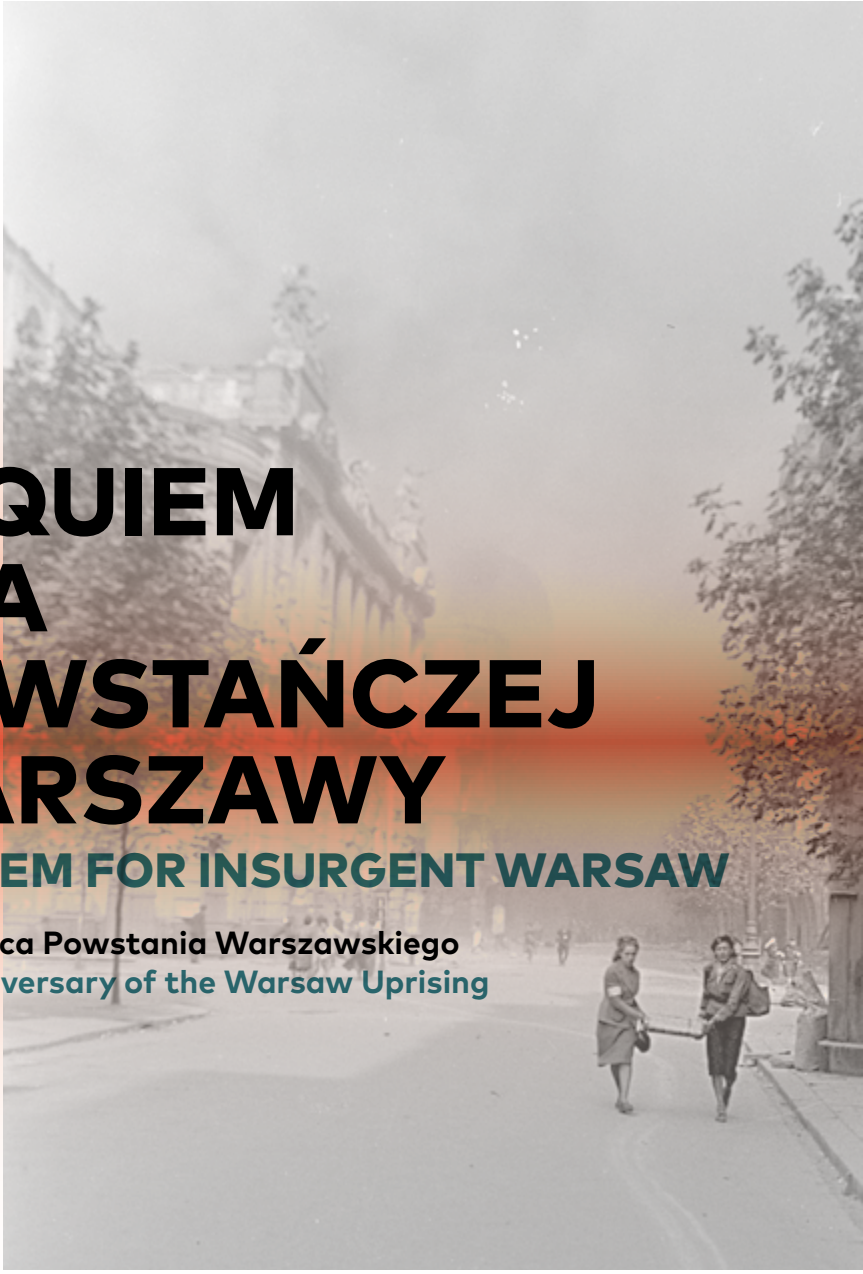

REQUIEM DLA POWSTAŃCZEJ WARSZAWY

REQUIEM FOR INSURGENT WARSAW

80. rocznica Powstania Warszawskiego
80th Anniversary of the Warsaw Uprising

2024/2025 **1.10**

Filharmonia
Narodowa

Dyrektor Artystyczny
Music and Artistic Director

Krzysztof Urbański

1.10.2024

wtorek / 19:00 / Sala Koncertowa
Tuesday / 7 p.m. / Concert Hall

MICHAŁOWSKI
JEDYNAK-OBŁOZA
KULS-FERREIRA
ŻEBROWSKI
MATUSZAK

Współorganizacja / Co-organiser

Warszawa

MUZEUM WARSZAWY

Wykonawcy
Performers

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej /
Warsaw Philharmonic Orchestra and Choir
Bartosz Michałowski – dyrygent, dyrektor chóru / conductor, choir director

Justyna Jedynak-Obłoza – sopran / soprano
Diana Kuls-Ferreira – mezzosopran / mezzo-soprano
Damian Żebrowski – tenor
Krzysztof Matuszak – bas-baryton / bass-baritone

Filharmonia Narodowa zastrzega sobie możliwość zmiany programu i wykonawców.
Podczas koncertu obowiązuje zakaz fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięku.
Prosimy również o wyłączenie telefonów komórkowych i sygnałów zegarków elektronicznych.

The Warsaw Philharmonic reserves the right to change the programme and performers.
It is prohibited to take photos, make videos and record sound during the concert. The audience is also kindly requested to switch off their mobile phones and digital watch alarms.

Program
Programme

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

Requiem d-moll / in D Minor, KV 626 [55′]

na sopran, alt, tenor, bas, chór i orkiestrę /
for soprano, alto, tenor, bass, choir and orchestra

(1791)

Introitus: *Requiem aeternam* (chór, sopran / choir, soprano)
Kyrie (chór / choir)

Sequentia
- *Dies irae* (chór / choir)
- *Tuba mirum* (bas, tenor, alt, sopran / bass, tenor, alto, soprano)
- *Rex tremendae* (chór / choir)
- *Recordare* (alt, bas, sopran, tenor / alto, bass, soprano, tenor)
- *Confutatis* (chór / choir)
- *Lacrimosa* (chór / choir)

Offertorium
- *Domine Jesu* (chór, sopran, alt, tenor, bas / choir, soprano, alto, tenor, bass)
- *Hostias* (chór / choir)

Sanctus (chór / choir)
Benedictus (alt, sopran, bas, tenor, chór / alto, soprano, bass, tenor, choir)

Agnus Dei (chór / choir)
Communio: *Lux aeterna* (sopran, chór / soprano, choir)

Koncert odbywa się bez przerwy /
The concert takes place without intermission

ostatnie wykonanie / previously performed

02.2022
Agnieszka Duczmal – dyrygent / conductor, Joanne Lunn – sopran / soprano, Justyna Ołów – mezzosopran / mezzo-soprano, Gwilym Bowen – tenor, Wojtek Gierlach – bas / bass

Szanowni Państwo,

80 lat temu wygasały walki powstańcze na terenie zniszczonej Warszawy. Powstańczy zryw, którego rozpoczęciu towarzyszył entuzjazm i nadzieja, dobiegał końca w atmosferze żałoby i przerażenia, bo liczba ofiar i skala zniszczeń przerażały. 3 października 1944 roku podpisana została kapitulacja, a po niej zaczęło się zrównywanie Warszawy z ziemią.

Gdy wspominamy tamten straszny czas, myślimy nie tylko o dzielnych powstańcach i powstankach, ale także o nieustraszonej ludności cywilnej, która wspierała ich w nierównej walce z wrogiem. O warszawiankach i warszawiakach, którzy zginęli w czasie powstania, i o tych, którzy już po kapitulacji zostali wypędzeni z miasta, przeszli gehennę obozów koncentracyjnych, niewolniczej pracy i tułaczki. Część nigdy nie wróciła do stolicy, wiele cywilnych ofiar pozostało bezimiennych, spoczywając w anonimowych, zbiorowych mogiłach.

2 października obchodzimy Dzień Pamięci o Cywilnej Ludności Powstańczej Warszawy – oddajemy w ten sposób hołd mieszkańcom stolicy za ich ofiarę. Hołdem jest także koncert Requiem dla powstańczej Warszawy, którego wysłuchają Państwo na zakończenie obchodów 80. rocznicy Powstania Warszawskiego, organizowanych przez Muzeum Warszawy. Proszę, by wsłuchując się w muzykę Wolfganga Amadeusa Mozarta, pomyśleli Państwo o tych zwyczajnych-niezwyczajnych ludziach. Niech w naszej pamięci na zawsze pozostaną bohaterki i bohaterowie, którzy dla wolności, godności i honoru poświęcili własne życie.

Warszawa na zawsze pozostanie im wdzięczna!

Rafał Trzaskowski
Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy

Ladies and Gentlemen,

Eighty years ago, the insurgents' struggle in the ruins of Warsaw petered out. The uprising, which had been launched with enthusiasm and hope, came to an end in an atmosphere of grief and horror, because the number of victims and the scale of the destruction were terrifying. On 3 October 1944, the capitulation was signed, and afterwards, the leveling of Warsaw to the ground began.

When we remember those terrible times, we think not only of the brave insurgents, but also of the fearless civilians who supported them in their unequal fight against the enemy. Of the Varsovians who died during the uprising, and of those who, already after the surrender, were expelled from the city and suffered the Gehenna of concentration camps, slave labour and exile. Some never returned to the capital, while many civilian victims remained nameless, resting in anonymous mass graves.

On 2 October, we hold a Day of Remembrance for the Civilian Population of Insurrectionary Warsaw; in this way, we pay tribute to the inhabitants of the capital for their sacrifice. Another tribute is the concert 'Requiem for Insurgent Warsaw', which you will hear at the end of the commemorations of the 80th anniversary of the Warsaw Uprising, organised by the Museum of Warsaw. As you listen to the music of Wolfgang Amadeus Mozart, please think about those ordinary extraordinary people. Let us remember forever the heroes and heroines who sacrificed their lives for freedom, dignity and honour.

Warsaw will always be grateful to them!

Rafał Trzaskowski
Mayor of Warsaw

Szanowni Państwo,

jutro zgaśnie światło na Kopcu Powstania Warszawskiego. Ogień pamięci, rozpalony 1 sierpnia pod pomnikiem Polski Walczącej, powróci do Grobu Nieznanego Żołnierza. Minie okres 63 dni, podczas których oddawaliśmy hołd powstańcom i powstankom oraz wszystkim, którzy w Powstaniu stracili życie. Pamięć o nierównej walce, o zawiedzionych nadziejach, o bohaterstwie walczących jest pielęgnowana i wciąż żywa wśród warszawiaków. Jest elementem tożsamości tego miasta.

Dziś jednak chcemy przede wszystkim upamiętnić ludność cywilną Warszawy – setki tysięcy osób, które przez dwa miesiące trwania walk doświadczały strachu, cierpiały głód, traciły bliskich, ginęły uwięzione pod gruzami. Chcemy upamiętnić tych, którzy byli masowo rozstrzeliwani przez niemieckie oddziały w akcie zemsty za walki powstańcze, tych których śmierć do dziś jeszcze pozostaje często anonimowa pomimo wysiłku historyków i badaczy. Dzień kapitulacji, 2 października, jest im poświęcony i to właśnie wszystkim ofiarom Powstania chcemy dedykować ten koncert, uroczystą i najbardziej przejmującą mszę żałobną jaką jest *Requiem* Wolfganga Amadeusa Mozarta.

Doświadczone traumy przechodzą na kolejne pokolenia, często ukryte, nieopisane, schowane pod opowieściami o bohaterstwie i patriotyzmie, które zbyt często utożsamiane są z poświęceniem własnego życia. O tym mówi dzieło Krzysztofa Wodiczki, wypełniające przestrzeń poświęconą pamięci ofiar Powstania w Izbie Pamięci, oddziale Muzeum Warszawy, budynku-pomnika na warszawskiej Woli, przy Cmentarzu Powstańców Warszawy, największej polskiej nekropolii.

Koniec Powstania oznaczał jednocześnie śmierć miasta na niespotykaną skalę. Wszyscy mieszkańcy zostali wygnani, a w Warszawie rozpoczęto systematyczne burzenie, tak by nie było do czego wracać. A jednak właśnie owi cisi bohaterowie, cywilni mieszkańcy zaczęli powracać i powoli przywracać ruinom życie, gdy tylko niemiecka armia opuściła miasto. Grzebali zmarłych, oznaczali miejsca zbrodni, dokumentowali zniszczenia, odgruzowywali, a wreszcie zaangażowali się w odbudowę. Pamiętajmy o nich. Bez ich wysiłku, poświęcenia i wytrwałości Warszawa nie powstałaby z gruzów.

dr Karolina Ziębińska
Dyrektora Muzeum Warszawy

Ladies and Gentlemen,

Tomorrow the lights on the Warsaw Uprising Mound will go out. The 'Fire of Remembrance', lit on 1 August at the Monument to Fighting Poland, will return to the Tomb of the Unknown Soldier. A period of 63 days will have passed, during which we paid tribute to the insurgents and all those who lost their lives in the Uprising. The memory of the unequal struggle, of the dashed hopes, of the heroism of those who fought is cherished and still alive among the people of Warsaw. It is a part of this city's identity.

Today, however, we wish above all to commemorate the civilian population of Warsaw – the hundreds of thousands of people who, during the two months of fighting, experienced fear and hunger, lost loved ones, died trapped beneath the rubble. We wish to commemorate those who were executed *en masse* by German troops in an act of revenge for the insurgent struggle, those whose deaths often remain anonymous today, despite the efforts of historians and researchers. The day of capitulation, 2 October, is dedicated to them, and it is to all the victims of the Rising that we wish to dedicate this concert, with the solemn and poignant funeral mass that is Wolfgang Amadeus Mozart's *Requiem*.

Traumas are passed on to subsequent generations, often hidden, undescribed, buried beneath stories of heroism and patriotism, which all too often equate to sacrificing one's life. This is the subject of Krzysztof Wodiczko's work, which fills the space dedicated to the memory of the victims of the Uprising in the Hall of Memory, a branch of the Museum of Warsaw, a building-monument in Warsaw's Wola district, next to the Insurgents' Cemetery, the largest Polish necropolis.

The end of the Uprising also meant the death of the city on an unprecedented scale. All the inhabitants were expelled, and systematic demolition began in Warsaw, so that there was nothing to return to. Yet it was those quiet heroes, the civilian inhabitants, who began to return and slowly restore life to the ruins as soon as the German army left the city. They buried the dead, marked the crime scenes, documented the destruction, cleared the debris and finally got involved in rebuilding. Let us remember them. Without their effort, dedication and perseverance, Warsaw would not have risen from the rubble.

Karolina Ziębińska, PhD
Director of the Museum of Warsaw

źródło / source: Muzeum Warszawy / Museum of Warsaw

Sylwester Braun ps. Kris, Ludność cywilna na ulicy Śliskiej, sierpień 1944 /
Sylwester Braun, *nom de guerre* Kris, Civilians on Śliska Street, August 1944

Z Archiwum...
From the Archive...

Niech więc po tamtych słonecznych reprezentacyjnych obchodach 1 sierpnia święci się równie uroczyście 63 i ostatni dzień Powstania, 2 października, dzień krótszy, mniej słońca, mniej liści. Tamten pierwszy byłby rocznicą nadziei, ten drugi rocznicą żałoby. I w dniu tym mogłaby zabrzmieć polska modlitwa: od powietrza, głodu, ognia i wojny. I powstań, które tak mocno nas doświadczyły, zachowaj nas, Panie.

So may those sunny, grand celebrations of 1 August be followed by an equally solemn commemoration of the sixty-third and last day of the Rising, 2 October, a shorter day, with less sun, fewer leaves. The former would be an anniversary of hope, the latter an anniversary of mourning. And on that day, a Polish prayer could be recited: preserve us, Lord, from pestilence, famine, fire and war. And from the uprisings that have afflicted us so deeply.

Tadeusz Łubieński

Te nasze matki, ci nasi ojcowie, ta bezbronna ludność cywilna, ona zdecydowała o tym, że powstanie trwało 63 dni (...) nigdzie nie spotkacie takiej odwagi, jaką mieli nasi Warszawiacy i takiej miłości. Nie mówię już o tym, jak bardzo się nami opiekowali, jak bardzo starali się, tak jakbyśmy byli wszyscy ich dziećmi.

Those mothers of ours, those fathers, those defenceless civilians, they decided that the uprising would last 63 days [...] nowhere will you find such courage and such love as our Varsovians had. Not to mention how much they looked after us, how hard they tried, as if we were all their children.

Wanda Traczyk-Stawska

(...) między dowództwem Armii Krajowej a armią niemiecką toczą się pertraktacje. W ich wyniku zostało zawarte porozumienie co do ewakuacji cywilnej ludności Warszawy. Ma ono nastąpić 1 i 2 października od piątej rano do siódmej wieczorem. W tym czasie zostaną wstrzymane wszelkie działania wojenne z jednej i drugiej strony. Zostały też podane punkty wyjściowe dla ludności cywilnej: Aleje Jerozolimskie, ul. Ciepła itd.

W specjalnym artykule uzasadnia się celowość ewakuacji: przemawiają za tym względy strategiczne, higieniczne i żywnościowe.

Jest jeszcze zalecenie, ażeby ludność nie obciążała się żadnymi ciężarami, bo czeka ją dość długa piesza wędrówka. Należy wziąć ze sobą tylko najniezbędniejsze rzeczy i liczyć się z tym, że najpierw ta ludność przejdzie przez obóz w Pruszkowie, gdzie się ją posegreguje: zdolni do pracy zostaną wywiezieni do Niemiec, starcy i niezdolni do robót w kierunku na Częstochowę.

[...] Negotiations take place between the Home Army Command and the German Army. As a result, an agreement is reached on evacuating the civilian population of Warsaw. It is to take place on 1 and 2 October, between five in the morning and seven in the evening. During that time, all hostilities on both sides will cease. The departure points for the civilian population are also given: Jerozolimskie Avenue, Ciepła Street, etc.

The advisability of the evacuation is justified in a special article by concerns relating to strategy, hygiene and food.

It is also recommended that the people not burden themselves with any weight, as quite a long trek awaits them. Only the most necessary things should be taken, and it should be borne in mind that these people will first pass through a camp in Pruszków, where they will be segregated: those able to work will be transported to Germany, while the elderly and those unable to work will be sent to Częstochowa.

Tadeusz Polak

2.10.1944 roku opuszczamy Warszawę: ul. Kruczą, Piusa, Śniadeckich przy Politechnice, ul. Filtrową do placu Narutowicza. Tu pierwszy odpoczynek. Bagaży mamy niewiele, bo prawie wszystko legło w gruzach. Mimo wszystko iść jest ciężko, jesteśmy niedożywieni, niewyspani i wymęczeni. Przed Okęciem można zobaczyć, że niektórzy ludzie zostawiają część swoich bagaży – przeliczyli się ze swoimi siłami. Do Włoch docieramy o zmierzchu. (...) Spoglądam na Warszawę, widok niesamowity, całe niebo w czerwieni.

On 2 October 1944 we leave Warsaw via Krucza, Piusa, Śniadeckich by the Polytechnic and Filtrowa streets to Narutowicza Square. Here we have our first rest. We have very little baggage, because almost everything is in ruins. Nevertheless, it is hard to walk: we are undernourished, sleep-deprived and exhausted. Before reaching Okęcie, we see that some people have left part of their baggage behind – they overestimated their strength. We reach Włochy at dusk. [...] I look at Warsaw: an amazing view, the whole sky is red.

Jerzy Czajkowski

Strzały umilkły. Zapadła cisza, tak niezwykła w tym miejscu; tak, że zdawało się, że czegoś brakuje. Tylko swąd z palących się domów i nocne łuny pożarów przypominały nam te straszne chwile.

The shooting abated. Silence descended, so unusual in this place, such that something seemed to be missing. Only the stench of the burning houses and the nocturnal glow of the fires reminded us of those terrible moments.

Zbigniew Badowski

Jest cisza. Wielka, szeroka płachta ciszy nad ruinami. Ogłoszono kapitulację, ustały strzały, gdy wyjdę z piwnicy, nikt mnie już nie zabije. Umilkło wszystko. Ludzie o twarzach poszarzałych chodzą po gruzach, szukają czegoś wśród zgliszczy, wygrzebują ze zwalonych piwnic resztki pogiętych przedmiotów. Zatrzymują się przy grobach, szukają imion swych bliskich. Ja też chodzę, też szukam. To, że żyję i chodzę, napełnia mnie zdumieniem, a także jakimś niejasnym wstydem.

Silence reigns. A great, broad cloak of silence over the ruins. The capitulation has been announced, the shooting has stopped; when I come out of the cellar, no one will kill me anymore. Everything has fallen still. People with grey faces walk through the rubble, searching for something in the ruins, digging out the remains of twisted objects from the collapsed cellars. They stop at graves, searching for the names of their loved ones. I walk as well, search as well. The fact that I'm alive and walking around fills me with amazement and a vague sense of shame.

Józefa Radzymińska

Więc to koniec. Kapitulacja. I rozkaz opuszczenia Warszawy. Musimy się rozłączyć. Jest tak strasznie, że nie mogę odczuć całej okropności sytuacji. I całe powstanie, z jego cierpieniami, męką – wydaje się dobrym, szczęśliwym snem.

So it's over. The capitulation. And the order to leave Warsaw. We have to separate. It's so terrible that I can't feel the full horror of the situation. And the whole uprising, with its suffering, its agony – it seems like a good, happy dream.

Zofia Korczak-Zawadzka ps. Aldona /
nom de guerre Aldona

O śmierci mojego ojca dowiedzieliśmy się, ja i moja mama, kiedy siedzieliśmy przed domem w kwietniowy dzień. Wtedy mój stryj, który był świadkiem tego, zdecydował się wreszcie powiedzieć mamie, co się z moim ojcem stało. I kiedy on powiedział, to był taki moment, kiedy mama zastygła, nie mogła w to uwierzyć. I dopiero później zaczęła płakać. Zaczęła mówić: To był taki dobry człowiek. *No więc, te moje pocieszenia niewiele dały, ale starałem się jakoś mamie pomóc. Przytuliłem się do mamy i tak płakaliśmy razem.*

We found out about my father's death, me and my mother, when we were sitting outside the house one day in April. That's when my uncle, who had witnessed it, finally decided to tell my mother what had happened to my father. And when he told her, it was a moment when my mother froze; she couldn't believe it. And it was only later that she started to cry. She started to say, 'He was such a good man'. So my consolation wasn't much, but I tried to help my mum somehow. I hugged my mum and we cried together.

Krzysztof Szlifirski

Źródła / Sources:

Tadeusz Łubieński
Ani tryumf, ani zgon. Szkice o powstaniu warszawskim / Neither Triumph nor Death. Sketches on the Warsaw Uprising, 2009

Wanda Traczyk-Stawska
praca audiowizualna Krzysztofa Wodiczki *Głosy pamięci*, Izba Pamięci przy Cmentarzu Powstańców Warszawy / Krzysztof Wodiczko's installation *Voices of Remembrance*, Chamber of Remembrance at the Warsaw Insurgents' Cemetery, 2023

Tadeusz Polak
63 dni Powstania Warszawskiego. Dziennik przeżyć cywila / The 63 Days of the Warsaw Uprising. The Diary of a Civilian's Experience, 1946

Jerzy Czajkowski
projekt *Wypędzeni z Warszawy 1944 – losy dzieci*, BANWAR 1944, Muzeum Warszawy / project *Expelled from Warsaw 1944 – the Fate of Children*, BANWAR Collection of the Museum of Warsaw, 2007

Zbigniew Badowski
projekt *Wypędzeni z Warszawy 1944 – losy dzieci*, BANWAR 1944, Muzeum Warszawy / project *Expelled from Warsaw 1944 – the Fate of Children*, BANWAR Collection of the Museum of Warsaw, 2007

Józefa Radzymińska
Dwa razy popiół. Wspomnienia z lat 1939–1949 / Twice to Ash. Memories from the Years 1939–1949, 1970

Zofia Korczak-Zawadzka ps. Aldona / *nom de guerre* Aldona
Płacz po Warszawie. Powstanie Warszawskie 1944. Dzienniki. Świadectwa / Crying for Warsaw. The 1944 Warsaw Uprising: Diaries, Testimonies, 2014

Krzysztof Szlifirski
praca audiowizualna Krzysztofa Wodiczki *Głosy pamięci*, Izba Pamięci przy Cmentarzu Powstańców Warszawy / Krzysztof Wodiczko's installation *Voices of Remembrance*, Chamber of Remembrance at the Warsaw Insurgents' Cemetery, 2023

Omówienie programu

Piotr Maculewicz

Mozart*

Rok 1791 był trudnym okresem w życiu Mozarta, nic jednak nie wskazywało, by miał to być rok ostatni; śmiertelna choroba (zapewne ostra gorączka reumatyczna lub poinfekcyjna niewydolność nerek, osłabionych wcześniejszymi schorzeniami) nadeszła nagle i trwała dość krótko. Pochłonięty pracą nad *Łaskawością Tytusa* i *Czarodziejskim fletem* twórca przyjął latem 1791 roku zamówienie na skomponowanie mszy żałobnej – *Requiem*.

Anonimowym zleceniodawcą był, jak się później okazało, ekscentryczny hrabia Franz von Walsegg zu Stuppach, który pragnął wykonać dzieło dla uczczenia pamięci swej zmarłej żony, przy czym chciał je zaprezentować jako utwór własny – miał bowiem pewne kompozytorskie ambicje, niedorównujące jednak talentowi. Od czasu do czasu zamawiał więc utwory u różnych twórców, sowicie za nie płacąc. Wiecznie potrzebujący gotówki Mozart przystał na ten dziwny układ (kontrakt opiewał na niemałą sumę 50 dukatów, z czego połowę kompozytor otrzymał tytułem zadatku). Gdy około 20 listopada 1791 roku ciężko zachorował, praca nad *Requiem* była daleka od ukończenia. Jednak stan kompozytora – który niemal nie mógł się poruszać, z trudem mówił, cierpiał na ostre bóle – wykluczał pracę; najpewniej w czasie dwutygodniowej terminalnej choroby nie skomponował już nic, a relacje o tworzeniu *Requiem* na łożu śmierci (co tak przejmująco pokazał w głośnym filmie *Amadeus* Miloš Forman) nie mają wiarygodnego potwierdzenia.

Mozart zmarł 5 grudnia 1791 roku. W tym czasie autograf kompozycji obejmował trzy z pięciu części dzieła: introit *Requiem aeternam* wraz z *Kyrie*, sekwencję *Dies irae* (która urywa się po ośmiu taktach końcowego odcinka *Lacrimosa*) oraz offertorium *Domine Jesu Christe* (wraz z *Hostias*), przy czym w pełni zapisane były tylko głosy wokalne oraz partia basu cyfrowanego. Jedynie introit został ukończony w całości wraz

* Tekst ukazał się w programie koncertów 25 i 26 lutego 2022 roku.

z partią orkiestry, w pozostałych fragmentach Mozart zasugerował tylko pojedyncze instrumenty (jak sławne solo puzonu w odcinku *Tuba mirum* z sekwencji *Dies irae*).

Po śmierci Mozarta jego żona Constanze prosiła o pomoc uczniów i przyjaciół kompozytora – pracę bez powodzenia kontynuowali Franz Jakob Freystädtler, Joseph Leopold Eybler, Maximilian Stadler, aż wreszcie dzieło dokończył Franz Xaver Süßmayr. Utrzymywał on, że Mozart przekazał mu wskazówki dotyczące instrumentacji (Constanze Mozart opowiadała też, że oprócz głównego autografu istniały dodatkowe karteczki – to możliwe, gdyż zachowało się kilka takich drobnych szkiców). On też od podstaw skomponował (do czego przyznał się po latach) brakujące części – *Sanctus / Benedictus, Agnus Dei*, a także końcowe communio *Lux aeterna*, wykorzystujące materiał muzyczny introitu oraz *Kyrie*. Zakończenie pracy nastąpiło już w marcu 1792 roku, zaś prawykonanie całości miało miejsce prawie rok później, podczas benefisowego koncertu na rzecz rodziny kompozytora. Odtąd dzieło poczęło żyć własnym życiem, obrastając w mit i legendę, prowokując niezliczone domysły na temat swej genezy, autentyczności, proporcji między udziałem Mozarta i autorów wersji finalnej, stawało się też kanwą licznych nowych opracowań i dokończeń, odmiennych propozycji instrumentacji.

Konstrukcja *Requiem d-moll* obejmuje wybór stałych części żałobnej liturgii mszalnej, *missae pro defunctis*: introit *Requiem aeternam* oraz następujące bezpośrednio po nim *Kyrie* są kontrapunktyczne (przy czym *Kyrie* ma postać fugi podwójnej, w której kompozytor w jednym z tematów opracowuje tekst *Kyrie eleison*, w drugim zaś – *Christe eleison*; są one przeprowadzane równocześnie, nie zaś tradycyjnie – sukcesywnie). W introicie solowy sopran wprowadza cytat chorałowego wersetu psalmowego *Te decet hymnus*. Po sekwencji *Dies irae* następuje offertorium *Domine Jesu Christe* wraz z *Hostias* (tu znowu ze wspaniałą fugą *Quam olim Abrahae*, świadczącą o szczególnym zainteresowaniu kompozytora techniką kontrapunktyczną w późnym okresie jego twórczości – *notabene* oryginalne zakończenie sekwencji także miało być zachowaną w szkicu fugą na słowie *Amen*, jednak Süßmayr nie był w stanie podjąć tego wyzwania i zrezygnował z fugi). Dalej pojawiają się części dokomponowane przez Süßmayra – *Sanctus* wraz z *Benedictus* (zwieńczonym krótkim, fugowanym *Hosanna*) oraz *Agnus Dei* i nawiązujące do początku utworu communio *Lux aeterna*. Najbardziej charakterystycznym elementem łacińskiej mszy żałobnej jest sekwencja *Dies irae*, wiersz z XIII wieku przekazujący prostymi rymami wizję Sądu Ostatecznego – ten fragment zawsze szczególnie inspirował kompozytorów, sięgających po środki muzycznej retoryki dla oddania sugestywnych obrazów „trąby dziwnym brzmiącej

tonem, nad zapadłych grobów łonem" (*Tuba mirum*), „Króla strasznego majestatu" (*Rex tremendae majestatis*); obrazy gniewu, ognia, strącania bluźnierców w otchłań (*Dies irae*, *Confutatis*) przeplatają się z błaganiem o zmiłowanie dla tych, którzy na nie zasługują (*Recordare*). Ostatnie strofy sekwencji mówią o dniu pełnym łez (gdy „z popiołów powstanie człowiek pełen winy"), lecz zarazem pełnym nadziei na łaskę dobrego Jezusa – to wzruszająca do głębi *Lacrimosa*, karta nad którą Wolfgang Amadeus odszedł z tego świata, nie dokończywszy swego ostatniego śpiewu...

Short programme note

Piotr Maculewicz

At the time of Mozart's death on 5 December 1791 the unfinished manuscript of his last composition, *Requiem*, which would later achieve legendary status (it was commissioned anonymously by an eccentric aristocrat by the name of Count Franz von Walsegg-Stuppach, who intended to ascribe its authorship to himself) comprised three of the five originally planned movements: an introit *Requiem aeternam* together with the double fugue *Kyrie*, a poignant sequence *Dies irae*, evoking a dreadful vision of the Last Judgement (this movement broke after eight bars of the final section *Lacrimosa)*, and an offertory *Domine Jesu Christe* (together with *Hostias)* with only two vocal parts and the part of the figured bass fully completed. Only the introit was finished together with the orchestral part; while in the remaining movements Mozart had only sketched the outline of the parts of individual instruments. After Mozart's death, his wife Constance asked his pupils and friends for help and it was Franz Xaver Süßmayr who eventually finished the piece. The latter also composed from scratch the missing movements – *Sanctus/Benedictus*, *Agnus Dei*, and the final communio *Lux aeterna*, in which he used the musical material of the introit and *Kyrie*. From then on, the work took on a life of its own, becoming the subject of myths and legends and inspiring no end of speculation regarding its genesis, authenticity and the question of what proportion of the work in its final version can be attributed to the hand of Mozart and what was due to the efforts of other authors. It also served as the canvas for numerous new arrangements and various proposals regarding the instrumentation of the missing parts.

Requiem

Introitus

Requiem aeternam

Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua
luceat eis. Te decet hymnus,
Deus, in Sion, et tibi reddetur
votum in Jerusalem.
Exaudi orationem meam,
ad te omnis caro veniet. Requiem
aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Wieczny odpoczynek racz im dać,
Panie, a światłość wiekuista niechaj
im świeci. Ciebie, Boże, przystoi wielbić
hymnem na Syjonie; Tobie dopełnią
ślubów w Jeruzalem;
wysłuchaj mojej modlitwy:
do Ciebie przyjdzie każdy człowiek.
Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie,
a światłość wiekuista niechaj im świeci.

Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Panie, zmiłuj się nad nami.
Chryste, zmiłuj się nad nami.
Panie, zmiłuj się nad nami.

Sequentia

Dies irae

Dies irae, dies illa,
Solvet saeclum in favilla,
Teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
Quando judex est venturus,
Cuncta stricte discussurus

Dzień to gniewu, dzień, co zburzy
I w popiołach świat zanurzy,
Jak z Sybillą Dawid wróży.

O, jak wielka będzie trwoga,
Gdy przed ścisłym sądem Boga,
Stanie grzesznych rzesza mnoga.

Tuba mirum

Tuba mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet apparebit:
Nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus?

Odgłos trąby archanioła
Grzmiąc wśród grobów dookoła,
Wszystkich przed tron Boży zwoła.

Śmierć z przyrodą oniemiała,
Ujrzy cud, gdy ludzkość cała
Na sąd pójdzie zmartwychwstała.

Ksiąg ludzkich spraw otworzy:
Z niej to przed stolicą Bożą
Przeciw światu śledztwo wdrożą.

Sędzia tedy, gdy się zjawi,
Co się kryło, jawnym sprawi,
Nic bez pomsty nie zostawi.

Cóż ja powiem, człek ubogi?
W czyje mi się schronić progi,
Gdy i święci nie bez trwogi?

Rex tremendae

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Królu straszny w swej wielkości,
Co świat zbawiasz mimo złości,
Zbaw mnie, Zdroju łaskawości!

Recordare

Recordare, Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae:
Ne me perdas illa die.

Quaerens me, sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.

Pomnij, Jezu mój łaskawy,
Żem przyczyną męki krwawej:
Nie gub mnie w on dzień rozprawy.

Ty szukałeś mnie znużony,
Jam krzyż twój odkupiony:
Niech nie będzie trud stracony.

Juste judex ultionis,
Donum fac remissionis
Ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus,
Culpa rubet vultus meus;
Supplicanti parce, Deus.

Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta,
Et ab haedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.

Słusznie pomsty sędzio, Panie,
Racz darować zlitowanie,
Nim rozprawy dzień nastanie.

Zbrodniarz, kajam się za winy,
Twarz mi palą grzeszne czyny;
Boże, przyjm me przeprosiny.

Tyś odpuścił Magdalenie,
Dał łotrowi przebaczenie;
Ufam też i ja w zbawienie.

Choć nie umiem prosić godnie,
Wszakże osądź mnie łagodnie;
Nie karz piekłem za me zbrodnie.

Daj mi miejsce w owiec gronie
I od kozłów miej w obronie,
Stawiając mnie po prawej stronie.

Confutatis

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis;
Voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis:
Gere curam mei finis.

Gdy już pójdą potępieni
W wiekuisty żar płomieni,
Wezwij mnie, gdzie są zbawieni.

Błagam, kornie bijąc czołem
Z sercem, co się zda popiołem,
Wspomóż mnie nad śmierci dołem.

Lacrimosa

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla.
Judicandus homo reus:

Huic ergo parce, Deus:
Pie Jesu Domine,
Dona eis requiem. Amen.

Dzień ów łzami zlan gorzkimi,
W którym na sąd z prochu ziemi
Grzeszny człowiek wstanie żywy.

Bądź mu, Boże miłościwy,
Dobry Panie, Jezu, daj
Duszom zmarłym wieczny raj. Amen.

Offertorium

Domine Jesu

Domine Jesu Christe, Rex gloriae,
libera animas omnium fidelium
defunctorum de poenis inferni,
et de profundo lacu.
Libera eas de ore leonis,
ne absorbeat eas Tartarus,
ne candant in obscurum:
sed signifer sanctus Michael
retraesentet eas in lucem sanctam;
Quam olim Abrahae promisisti,
et semini ejus.

Panie Jezu Chryste, Królu chwały,
zachowaj dusze wszystkich wiernych
zmarłych od kar piekielnych
i głębokiej czeluści.
Wybaw je z lwiej paszczęki,
niech ich nie pochłonie piekło,
niech nie wpadają w ciemności.
Lecz chorąży święty Michał niech
je stawi w światłości świętej,
którą niegdyś obiecałeś
Abrahamowi i jego potomstwu.

Hostias

Hostias et preces, tibi, Domine,
laudis offerimus:
tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam facimus:
fac eas, Domine, de morte
transire ad vitam.
Quam olim Abrahae promisisti,
et semini ejus.

Składamy Ci, Panie, ofiary
i modły pochwalne,
a Ty je przyjmij za te dusze,
które dzisiaj wspominamy.
Spraw, o Panie, niech przejdą
ze śmierci do życia,
które niegdyś obiecałeś
Abrahamowi i jego potomstwu.

Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth!
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Osanna in excelsis.

Święty, święty, święty,
Pan Bóg zastępów.
Pełne są niebiosa i ziemia chwały Twojej.
Hosanna na wysokości.

Benedictus

Benedictus, qui venit
in nomine Domini.
Osanna in excelsis.

Błogosławiony, który idzie
w imię Pańskie.
Hosanna na wysokości.

Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.

Baranku Boży,
który gładzisz grzechy świata,
daj im odpoczynek.

Baranku Boży,
który gładzisz grzechy świata,
daj im wieczny odpoczynek.

Communio

Lux aeterna

Lux aeterna luceat eis, Domine:
Cum Sanctis tuis in aeternum:
quia pius es. Requiem aeternam
dona eis, Domine:
et lux perpetua luceat eis.
Cum Sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.

Światłość wiekuista niechaj im świeci,
o Panie, wśród Świętych Twoich na wieki,
bo jesteś pełen dobroci.
Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie,
a światłość wiekuista niechaj im świeci,
wśród świętych Twoich na wieki,
bo jesteś pełen dobroci.

fot. / photo: Weronika Kosińska

Bartosz Michałowski

dyrektor chóru / choir director

Ukończył z wyróżnieniem Wydział Dyrygentury Chóralnej Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu. W latach 1998–2005 był asystentem Stefana Stuligrosza i dyrygentem „Poznańskich Słowików" – Chóru Chłopięcego i Męskiego Filharmonii Poznańskiej, z którym koncertował wielokrotnie, m.in. w Niemczech, we Francji, w Hiszpanii, Belgii, Szwecji, Austrii, Rosji i Japonii.

Jest zwycięzcą IX Ogólnopolskiego Konkursu Dyrygentów Chóralnych w Poznaniu, w którym wyróżniono go również za świadomość pracy nad emisją głosu w zespole chóralnym. W 2015 roku otrzymał Orphée d'Or de l'Académie du Disque Lyrique w Paryżu oraz nominację do nagrody Fryderyk, którą został wyróżniony w 2020 roku za nagranie wraz z Chórem Filharmonii Narodowej opery *Hagith* Karola Szymanowskiego. Otrzymał także dwie nominacje do International Classical Music Awards 2022. Założyciel, dyrektor artystyczny i dyrygent Poznańskiego Chóru Kameralnego. Pomysłodawca i dyrektor Ogólnopolskiego Konkursu Kompozytorskiego „Opus 966" oraz twórca warsztatów kompozytorskich dla dzieci i młodzieży „Pisz muzykę – to proste!", a także współautor projektu „Obrazogranie" (Muzeum Narodowe w Poznaniu).

W czasie swojej dotychczasowej pracy z Chórem Filharmonii Narodowej poprowadził w siedzibie Filharmonii i poza nią kilkadziesiąt koncertów, m.in. *Pieśni kurpiowskie* Szymanowskiego, *Msze* Zoltána Kodálya i Aleksandra Grieczaninowa, *Petite messe solennelle* Gioachina Rossiniego (nagranie otrzymało nominację do ICMA), *Mszę „Koronacyjną"* i *Requiem* Wolfganga Amadeusa Mozarta, oratoria *Paulus* Felixa Mendelssohna-Bartholdy'ego, *Mesjasz* Georga Friedricha Händla, *Chrystus na Górze Oliwnej* Ludwiga van Beethovena oraz *Litanie ostrobramskie* Stanisława Moniuszki. Przygotował zespół do prawykonania opery sakralnej *Mojżesz* Antona Rubinsteina pod dyrekcją Michaiła Jurowskiego (zarejestrowanej w 2018 roku), wykonania i premierowego nagrania opery *Paria* Moniuszki we włoskiej wersji językowej oraz do kilkudziesięciu koncertów wokalno-instrumentalnych Chóru i Orkiestry Filharmonii Narodowej, współpracując z tak znakomitymi dyrygentami, jak m.in. Andrzej Boreyko, Ton Koopman, Christoph König, Matthew Halls, Martin Haselböck, Jacek Kaspszyk i Krzysztof Penderecki.

W kwietniu 2024 roku Chór Filharmonii Narodowej pod jego dyrekcją nagrał nową płytę – *Paweł Łukaszewski. The Adoration*.

Artysta zapraszany jest do udziału w słynnych festiwalach, takich jak Schleswig-Holstein Musik Festival czy Wielkanocny Festiwal Ludwiga van Beethovena. Regularnie współpracuje z renomowanymi instytucjami i orkiestrami. Ma w swym dorobku liczne prawykonania.

Równolegle z aktywną działalnością dyrygencką przez wiele lat doskonalił umiejętności i wiedzę z zakresu emisji głosu – ukończył kursy mistrzowskie prowadzone przez Poppy Holden (Wielka Brytania), Christiana Elsnera (Niemcy) i Józefa Fraksteina (Polska). Jest wykładowcą Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, ma stopień doktora.

Bartosz Michałowski graduated with distinction in choral conducting from Poznań Music Academy. In 1998–2005, he was assistant to Stefan Stuligrosz and conductor of the 'Poznań Nightingales' Boys' and Men's Choir, with which he performed extensively in Germany, France, Spain, Belgium, Sweden, Austria, Russia and Japan.

He won first prize in the 9th Polish National Choral Conductors Competition in Poznań. In 2015, he won the Orphée d'Or of the Académie du Disque Lyrique, and

was nominated for one of the Polish record industry's Fryderyk awards. In 2020, he received a Fryderyk for a recording of Szymanowski's opera *Hagith* (with the Warsaw Philharmonic Choir). He also received two nominations for the International Classial Music Awards 2022. Michałowski is the founder and artistic director of Poznań Chamber Choir, one of the leading Polish ensembles of its kind, and of the 'Opus 966' Polish Composition Competition. He also devised the 'Pisz muzykę – to proste!' ('Write music – it's easy!') composing workshops for children and co-produced the 'Obrazogranie' ('Picture playing') project at the National Museum in Poznań.

As Director of the Warsaw Philharmonic Choir, he has conducted Szymanowski's *Kurpian Songs*, masses by Kodály and Gretchaninov, Rossini's *Petite messe solennelle* (the recording has been nominated for an ICMA award), Mozart's *Coronation Mass* and *Requiem*, and oratorios: *Paulus* by Mendelssohn, *Messiah* by Handel, *Christ on the Mount of Olives* by Beethoven and *Litanies of Ostra Brama* by Moniuszko. He prepared the ensemble for the first ever performance of Anton Rubinstein's sacred opera *Moses* (conducted by Michail Jurowski and recorded in 2018) and for a performance and the first ever recording of Moniuszko's opera *The Pariah* in Italian, and has also helped prepare vocal-instrumental concerts of the Warsaw Philharmonic Choir and Orchestra, collaborating with such eminent conductors as Andrzej Boreyko, Ton Koopman, Christoph König, Matthew Halls, Martin Haselböck, Jacek Kaspszyk and Krzysztof Penderecki.

In April 2024, the Warsaw Philharmonic Choir under his direction recorded a new album – *Paweł Łukaszewski. The Adoration*.

He has participated in renowned festivals including the Schleswig-Holstein Musik Festival and Ludwig van Beethoven Easter Festival, and has collaborated regularly with renowned institutions and orchestras. He has numerous first performances to his credit.

In addition to gaining experience as a conductor, Bartosz Michałowski has spent many years working on enhancing his skills and knowledge in the field of voice production, completing masterclasses with Poppy Holden (Great Britain), Christian Elsner (Germany) and Józef Frakstein (Poland). He holds a PhD and is a lecturer at the Chopin University of Music.

fot. / photo: Grzesiek Mart

Justyna Jedynak-Obłoza

sopran / soprano

Była uczennicą Hanny Rejmer w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Fryderyka Chopina w Warszawie (sekcja wokalno-aktorska). Ukończyła studia na Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy w klasie śpiewu Hanny Michalak. Stypendystka Europejskiego Programu Socrates/Erasmus (2005). Studiowała w Istituto Musicale „Achille Peri" (obecnie: Istituto Superiore di Studi Musicali di Reggio Emilia) we Włoszech pod kierunkiem Maura Trombetty i Romana Franceschetta. Uczestniczyła w kursach mistrzowskich prowadzonych m.in. przez Helenę Łazarską i Ryszarda Karczykowskiego. W 2012 roku ukończyła Podyplomowe Studium Wokalne na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie śpiewu Krystyny Szostek-Radkowej.

Debiutowała w Filharmonii Pomorskiej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, wykonując partię solową w *Mszy G-dur* Franza Schuberta z udziałem Orkiestry Symfonicznej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy.

Od 2007 roku związana jest z Chórem Filharmonii Narodowej, w którym śpiewa również solowe partie w dziełach oratoryjnych, takich jak *Mesjasz* i *Saul* Georga Friedricha Händla czy *Msza „Koronacyjna"* Wolfganga Amadeusa Mozarta. W 2022 roku podczas koncertu finałowego 26. Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena śpiewała partię sopranową w *Requiem* Alfreda Schnittkego z udziałem Orkiestry Filharmonii Narodowej pod dyrekcją Andrzeja Boreyki.

She was a student of Hanna Rejmer at the Fryderyk Chopin State Music School Complex in Warsaw (vocal and acting section). She graduated from the Feliks Nowowiejski Academy of Music in Bydgoszcz in the singing class of Hanna Michalak. Scholarship holder of the European Socrates/Erasmus programme (2005). She studied at the Istituto Musicale "Achille Peri" (now: Istituto Superiore di Studi Musicali di Reggio Emilia) in Italy with Mauro Trombetta and Romano Franceschetto. She took part in masterclasses with Helena Łazarska and Ryszard Karczykowski, among others. In 2012, she completed postgraduate studies in singing at the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw in the class of Krystyna Szostek-Radkowa.

She made her debut with the Ignacy Jan Paderewski Pomeranian Philharmonic in Bydgoszcz, singing the solo part in Franz Schubert's Mass in G major with the Symphony Orchestra of the Academy of Music in Bydgoszcz.

Since 2007, she has been a member of the Warsaw Philharmonic Choir, where she also sings solo parts in oratorios such as Handel's *Messiah* and *Saul* and Mozart's *Coronation Mass*. In 2022, at the closing concert of the 26th Ludwig van Beethoven Easter Festival, she sang the soprano part in Alfred Schnittke's *Requiem* with the Warsaw Philharmonic Orchestra conducted by Andrzej Boreyko.

fot. / photo: Grzesiek Mart

Diana Kuls-Ferreira

mezzosopran / mezzo-soprano

Ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w dwóch specjalnościach: reżyseria dźwięku w filmie i telewizji na Wydziale Reżyserii Dźwięku oraz wokalistyka chóralna na Wydziale Dyrygentury i Wokalistyki Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki (2020). Od 2017 roku pracuje jako realizatorka dźwięku w studiu dubbingowym, reżyseruje także nagrania muzyki klasycznej. Była członkinią wielu zespołów wokalnych, m.in. Chóru Kameralnego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina i Internationale Chorakademie Lübeck.

W 2019 roku śpiewała partię altową w *Petite messe solennelle* Gioachina Rossiniego z Internationale Chorakademie Lübeck w Smolenicach (Słowacja). Z tym zespołem występowała jako solistka podczas tournée z projektem *Tango Christmas* w Niemczech w 2019 roku i w koncertach *Thy Harmony's Divine* w Bayreuth (2021, Niemcy) i Bressanone (2022, Włochy).

Od 2022 roku jest artystką Chóru Filharmonii Narodowej, uczestnicząc w koncertach i nagraniach tego zespołu. Podczas koncertów noworocznych w sezonie 2023/2024 wykonywała partię Gryzetki w operetce *Wesoła wdówka* Franza Lehara.

She graduated from the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw with a Master's degree in two specialisations: sound direction in film and television at the Department of Sound Engineering and choral singing at the Conducting and Choral Singing, Music Education and Rhythmics Department (2020). Since 2017, she has worked as a sound engineer in a dubbing studio and has also directed classical music recordings. She has been a member of many vocal ensembles, including the Chamber Choir of the Fryderyk Chopin University of Music and the Internationale Chorakademie Lübeck.

In 2019, she sang the alto part in Gioachino Rossini's *Petite messe solennelle* with the Internationale Chorakademie Lübeck in Smolenice (Slovakia). With this ensemble she performed as a soloist during a tour with the *Tango Christmas* project in Germany in 2019 and in *Thy Harmony's Divine* concerts in Bayreuth (2021, Germany) and Bressanone (2022, Italy).

From 2022, she has been an artist with the Warsaw Philharmonic Choir, participating in its concerts and recordings. During the New Year's concerts in the 2023/2024 season, she sang the part of Grisette in Franz Lehar's operetta *The Merry Widow*.

fot. / photo: Grzesiek Mart

Damian Żebrowski

tenor

Absolwent Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu (dyplom z wyróżnieniem). Studiował w klasie śpiewu Tomasza Zagórskiego oraz Wojciecha Maciejowskiego.

Jako solista i kameralista występował na wielu scenach polskich, takich jak Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, Filharmonia Poznańska im. Tadeusza Szeligowskiego, Filharmonia Opolska im. Józefa Elsnera, Filharmonia Szczecińska im. Mieczysława Karłowicza, Polska Filharmonia „Sinfonia Baltica" im. Wojciecha Kilara w Słupsku oraz Filharmonia Podkarpacka im. Adama Malawskiego, a także w Laeiszhalle w Hamburgu.

Brał również udział w festiwalach muzycznych w Opera Rara w Krakowie, Starosądeckim Festiwalu Muzyki Dawnej, Helsinki Contemporary Opera Festival i CityU Arts Festival w Hongkongu.

Współpracował z wieloma dyrygentami polskimi i zagranicznymi (Ruben Silva, Sylvain Cambreling, Massimiliano Caldi, Jan Hoffman, Zbigniew Graca, Jan Tomasz Adamus, Przemysław Neumann, Jakub Chrenowicz, Serhij Burko i in.). Od sezonu 2023/2024 jest artystą Chóru Filharmonii Narodowej.

Graduate of the Department of Vocal and Acting at the Ignacy Jan Paderewski Academy of Music in Poznań (diploma with distinction). He studied in the vocal class of Tomasz Zagórski and Wojciech Maciejowski.

As a soloist and chamber musician he has performed on many Polish stages, such as the Stanisław Moniuszko Grand Theatre in Poznań, the Tadeusz Szeligowski Poznań Philharmonic, the Józef Elsner Opole Philharmonic, the Mieczysław Karłowicz Philharmonic in Szczecin, the Wojciech Kilar Polish Philharmonic Sinfonia Baltica and the Artur Malawski Podkarpackie Philharmonic in Rzeszów, as well as at the Laeiszhalle in Hamburg.

He has also taken part in music festivals at Opera Rara in Krakow, the Early Music Festival in Stary Sącz, the Helsinki Contemporary Opera Festival and the CityU Arts Festival in Hong Kong.

He has collaborated with many Polish and foreign conductors (Ruben Silva, Sylvain Cambreling, Massimiliano Caldi, Jan Hoffman, Zbigniew Graca, Jan Tomasz Adamus, Przemysław Neumann, Jakub Chrenowicz, Serhiy Burko and others). He has been an artist with the Warsaw Philharmonic Choir since the 2023/2024 season.

fot. / photo: Grzesiek Mart

Krzysztof Matuszak

bas-baryton / bass-baritone

Absolwent Wydziału Wokalno-Aktorskiego Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie Edmunda Kossowskiego. Laureat I nagrody Międzyuczelnianego Konkursu Wykonawstwa Polskiej Pieśni Artystycznej im. Edmunda Kossowskiego (1996). W latach 1999–2021 śpiewał w Zespole Wokalnym Warszawskiej Opery Kameralnej, wykonując partie solowe w dziełach operowych i oratoryjno-kantatowych takich kompozytorów, jak Jacopo Peri, Claudio Monteverdi, Wolfgang Amadeus Mozart, Johann Sebastian Bach, Stanisław Moniuszko, Georg Friedrich Händel, Piotr Czajkowski i Giuseppe Verdi.

Od 2021 roku jest artystą Chóru Filharmonii Narodowej. Ponadto uczestniczy w licznych koncertach w kraju i za granicą (Włochy, Niemcy, Szwajcaria, Hiszpania, Holandia, Francja, Belgia, Litwa, Ukraina, Rosja, Japonia, Liban) oraz w nagraniach radiowych i telewizyjnych.

Wziął udział w rejestracji *Missa solemnis* Ignaza Rittera von Seyfrieda (dla wytwórni DUX), w której śpiewał partię basową. Płyta otrzymała Orphée d'Or de l'Académie du Disque Lyrique (2016).

Jest także nauczycielem emisji głosu na Wydziale Wokalno-Estradowym w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Fryderyka Chopina w Warszawie oraz adiunktem na Wydziale Edukacji Muzycznej, Chóralistyki i Rytmiki Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Graduate of the Department of Vocal and Acting at the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw in the class of Edmund Kossowski. Winner of First Prize at the Edmund Kossowski Inter-University Competition of Polish Artistic Song Performance (1996). From 1999 to 2021, he sang in the Vocal Ensemble of the Warsaw Chamber Opera, performing solo parts in operatic and oratorio-cantata works by such composers as Jacopo Peri, Claudio Monteverdi, Wolfgang Amadeus Mozart, Johann Sebastian Bach, Stanisław Moniuszko, George Frideric Handel, Pyotr Tchaikovsky and Giuseppe Verdi.

Since 2021, he has been an artist with the Warsaw Philharmonic Choir. In addition, he participates in numerous concerts at home and abroad (Italy, Germany, Switzerland, Spain, the Netherlands, France, Belgium, Lithuania, Ukraine, Russia, Japan, Lebanon) and in radio and television recordings.

He took part in the recording of Ignaz Ritter von Seyfried's *Missa solemnis* (for the DUX label), in which he sang the bass part. The recording received the Orphée d'Or de l'Académie du Disque Lyrique (2016).

He is also a teacher of voice emission at the Department of Vocal and Stage Performance at the Fryderyk Chopin State Music School Complex in Warsaw and an adjunct professor at the Department of Music Education, Choral studies and Rhythmics at the Fryderyk Chopin University of Music.

Chór Filharmonii Narodowej Warsaw Philharmonic Choir

fot. / photo: Weronika Kosińska

Bartosz Michałowski
Dyrektor chóru, dyrygent / Choir Director, Conductor

Justyna Pakulak
Dyrygent / Conductor

Henryk Wojnarowski
Honorowy dyrektor chóru / Honorary Choir Director

Soprany / Sopranos

Katarzyna Bienias
Urszula Bozik
Marta Czarkowska
Magdalena Dobrowolska
Monika Dobrzyńska-Krysiak
Joanna Dudzińska
Alicja Gala
Anna Jasińska
Kinga Jaskowska
Justyna Jedynak-Obłoza
Katarzyna Kalisz-Kędziorek
Aneta Kapla-Marszałek
Michalina Kraska
Anastazja Marusiak
Małgorzata Miłkowska-Cieśla
Marta Mularczyk
Maria Muszyńska
Inga Poškutė-Królak
Magdalena Schabowska
Ewelina Siedlecka-Kosińska
Eliza Sikora
Sylwia Sikorska
Alina Smorga
Samitra Suwannarit
Barbara Szczerbaczewicz
Ewa Wołoszkiewicz

Alty / Altos

Jadwiga Bartnik
Grażyna Cesarczyk
Beata Dąbrowska
Brygida Dobber-Sienkiewicz
Anna Fijałkowska
Joanna Gontarz
Małgorzata Hennig-Pochwat
Marzanna Jadczak
Olga Janiec
Martyna Jankowska
Jolanta Kaczyńska-Lechnio
Dominika Kazimierska
Anna Kozłowska
Zuzanna Kozłowska
Anna Krawczuk
Diana Kuls-Ferreira
Ewa Mieczkowska
Aleksandra Pawluczuk
Urszula Rodowicz
Małgorzata Spodniewska-Szyndler
Anna Stawarz-Moszczyńska
Agata Szmuk
Marta Wiktorzak

Tenory / Tenors

Mariusz Cyciura
Andrzej Gręziak
Marcin Jaskowski
Wojciech Kołbuk
Paweł Kucharczyk
Henryk Kutysz
Mariusz Latek
Robert Lawrence
Andrzej Marusiak
Adam Miroszczuk
Bartosz Nowak
Adam Sławiński
Kacper Szemraj
Marek Szwajkowski
Zbigniew Tupczyński
Tomasz Warmijak
Grzegorz Wiśniewski
Tadeusz Wiśniewski
Daniel Woźniak
Emil Zwoliński
Damian Żebrowski

Basy / Basses

Krzysztof Chalimoniuk
Stanisław Daglis
Maciej Falkiewicz
Wiktor Gniazdowski
Dariusz Golec
Mirosław Grabski
Sebastian Gunerka
Piotr Hruszwicki
Adam Kaczyński
Miłosz Kondraciuk
Andrzej Kozłowski
Bogumił Kozłowski
Krzysztof Matuszak
Marian Parczała
Piotr Stawarski
Roman Wawreczko
Piotr Widlarz
Marek Wota
Przemysław Żywczok

Korepetytorzy pianiści / Répétiteurs

Ariadna Pustoła
Ewa Wilczyńska

Inspektor Chóru / Choir Personnel Manager

Dariusz Golec

Bibliotekarz / Librarian

Roman Wawreczko

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Warsaw Philharmonic Orchestra

fot. / photo: Grzesiek Mart

Krzysztof Urbański
Dyrektor Artystyczny / Music and Artistic Director

Jacek Brzoznowski
Dyrygent asystent / Assistant Conductor

I Skrzypce / First Violins

Maria Machowska
koncertmistrz / leader
Krzysztof Bąkowski
koncertmistrz / leader
Stanisław Podemski
zastępca koncertmistrza / deputy leader
Justyna Bogusiewicz
Kornelia Grądzka
Julia Iwanciw-Gąsior
Marzena Jabłońska
Joanna Jakobs
Marian Kowalski
Aleksandra Kupczyk
Agnieszka Lewandowska
Jan Lewtak
Mateusz Marczyk
Marcin Mazurek
Grzegorz Osiński
Krzysztof Ploch
Marek Powideł
Michał Szałach
Krystyna Wilczyńska

II Skrzypce / Second Violins

Piotr Tadzik
solista / soloist
Bogdan Śnieżawski
Dariusz Dęga
Katarzyna Dul
Grzegorz Groblewski
Kristine Harutyunyan
Izabela Hodor
Ada Kozyra-Dobrowolska
Bożena Michalska
Zuzanna Panas
Paweł Rybkowski
Piotr Sękowski
Magdalena Smoczyńska
Anna Stokowska
Krzysztof Trzcionkowski
Natalia Tuszyńska

Altówki / Violas

Marzena Hodyr
solistka / soloist
Marek Iwański
solista / soloist
Wiesława Duszak
Agnieszka Duź-Dymus
Katarzyna Henrych
Radosław Jarocki
Tomasz Karwan
Damian Kułakowski
Jakub Kowalik
Agnieszka Podłucka
Julianna Przybył
Paulina Różańska-Czopka
Krzysztof Szczepański

Wiolonczele / Cellos

Karolina Jaroszewska-Rajewska
solistka / soloist
Aleksandra Ohar-Sprawka
solistka / soloist
Robert Putowski
solista / soloist
Agata Dobrzańska
Dominik Drewniak
Kazimierz Gruszczyński
Piotr Sapilak
Wojciech Skóra
Mateusz Szmyt
Mariusz Tondera
Angelica Wais
Jerzy Wołochowicz

Kontrabasy / Double Basses

Janusz Długokęcki
solista / soloist
Karol Kowal
solista / soloist
Maciej Dobrzański
Jakub Kaczmarczyk
Michał Kotowski
Jakub Langiewicz
Marcin Rybiński
Marcin Wiliński

Flety / Flutes

Krzysztof Malicki
solista / soloist
Małgorzata Cegielska
solistka / soloist
Joanna Gatniejewska
(piccolo*)
Seweryn Zapłatyński
(piccolo*)

Flet piccolo / Piccolo

Tomasz Bielski

Oboje / Oboes

Aleksandra Rojek
solistka / soloist
Piotr Lis
solista / soloist
Łukasz Dzikowski

Rożek angielski / Cor anglais

Joanna Lenart
solistka / soloist

Klarnety / Clarinets

Adrian Janda
solista / soloist
Grzegorz Wołczański
solista / soloist
Dariusz Elbe
(klarnet Es / clarinet in E♭*)
Krystyna Sakowska
(klarnet basowy / bass clarinet*)

Fagoty / Bassoons

Andrzej Budejko
solista / soloist
Leszek Wachnik
solista / soloist
Mariusz Oczachowski
(kontrafagot / contrabassoon*)

Waltornie / Horns

Grzegorz Sabeł
solista / soloist
Gabriel Czopka
solista / soloist
Daniel Otero Carneiro
solista / soloist
Michał Kanawka
Aleksander Szebesczyk
Robert Duda
Maciej Kostrzewa

Trąbki / Trumpets

Krzysztof Bednarczyk
solista / soloist
Kazimierz Adamski
solista / soloist
Bogumił Soroka
solista / soloist
Dorota Cholewa
Mariusz Niepiekło

Puzony / Trombones

Andrzej Sienkiewicz
solista / soloist
(puzon altowy / alto trombone*)
Paweł Cieślak
solista / soloist
Krzysztof Wojtyniak

Puzon basowy / Bass Trombone

Krzysztof Kott
solista / soloist

Tuba / Tuba

Arkadiusz Więdlak
solista / soloist

Kotły / Timpani

Piotr Domański
solista / soloist
Daniel Kamiński
solista / soloist

Perkusja / Percussion

Tomasz Bielak
Wawrzyniec Dramowicz
Paweł Pruszkowski
inspektor orkiestry / orchestra personnel manager

Harfy / Harps

Klara Wośkowiak
solistka / soloist

Fortepian / Piano

Grzegorz Gorczyca
solista / soloist

Bibliotekarze Orkiestry / Librarians

Sławomir Bychawski
Michał Sołtysik
Kamil Watkowski

Stroiciele / Tuners

Szymon Jasnowski
kierownik sekcji / head of the tuning team
Jarosław Bednarski
Krzysztof Dymek

Obsługa techniczna estrady / Stagehands

Rafał Iżykiewicz
Michał Drewnik
Krzysztof Mączka
Sebastian Michałek
Tomasz Śpiewak
Zbigniew Wierzbicki

* instrument dodatkowy / additional instrument

źródło / source: Muzeum Warszawy / Museum of Warsaw

Sylwester Braun ps. Kris, Pożar kamienic przy ulicy Jasnej (po lewej – widoczny budynek Filharmonii Warszawskiej), 2 września 1944 / Sylwester Braun, *nom de guerre* Kris, Fire in the tenement houses on Jasna Street (on the left – the Warsaw Philharmonic building is visible), 2 September 1944

Kalendarz koncertowy
Concert Calendar

4.10

piątek / 18:30 / Sala Kameralna
Friday / 6.30 p.m. / Chamber Music Hall

O czym gramy? / What are we playing about?
Antoni Wit – gość specjalny / special guest
Anna Skulska – wprowadzenie do koncertu / Pre-Concert Talk

4.10

piątek / 19:30 / Sala Koncertowa
Friday / 7.30 p.m. / Concert Hall
abonament / subscription C1, Z1

5.10

sobota / 18:00 / Sala Koncertowa
Saturday / 6 p.m. / Concert Hall
abonament / subscription C2, Z2

Inauguracja sezonu artystycznego 2024/2025 / Opening of the 2024/2025 Concert Season

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej / Warsaw Philharmonic Orchestra and Choir
Antoni Wit – dyrygent / conductor
Izabela Matuła – sopran / soprano
Ewa Wolak – kontralt / contralto
Rafał Bartmiński – tenor
Jerzy Butryn – bas / bass
Bartosz Michałowski – dyrektor chóru / choir director

Kilar

8.10

wtorek / 19:00 / Sala Kameralna
Tuesday / 7 p.m. / Chamber Music Hall
abonament / subscription SMP

New Accordion Quintet
skład zespołu / line-up:

Grzegorz Palus
Alena Budziňáková-Palus
Wiesław Ochwat
Mateusz Dudek
Maciej Zimka
akordeon / accordion

Moniuszko, Szymanowski, Krzanowski, B.K. Przybylski, Kilar

Filharmonia Narodowa
Warsaw Philharmonic

ul. Jasna 5
00-950 Warszawa
tel. 22 55 17 111
filharmonia@filharmonia.pl
filharmonia.pl

Wydawca / Published by
Filharmonia Narodowa /
Warsaw Philharmonic

Dział Wydawniczy Filharmonii Narodowej /
Warsaw Philharmonic Publishing Department

Kierownik działu / Head of Department
Łukasz Kaczmarowski

Redaktor prowadzący / Managing Editor
Dorota Żórawska-Dobrowolska

Opracowanie części angielskiej /
English summary coordination
Martyna Ćwiek

Tłumacz współpracujący / Co-operating translator
John Comber

Projekt graficzny / Graphic design
beton.

Skład / Desktop editing
studio typek

Cena / Price 10 zł / PLN

Organizator / Organiser

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Strategiczny Mecenas Roku / Strategic Patron of the Year

Bank Polski

Mecenas Roku / Patron of the Year

PGE Polska Grupa Energetyczna

Sponsor Roku / Sponsor of the Year

TAVEX

Partnerzy / Partners

CAROLINA TOYOTA WOLA

FUNDACJA BNP PARIBAS

PZU FUNDACJA

Melon & CATERING

PKP INTERCITY

Bilety 24

Patroni medialni / Media Partners

dwójka POLSKIE RADIO

RZECZPOSPOLITA